

de 'precipici, abisme, avenc' (Tucídides, Demòstenes, Aristòfanes) i Xenofont l'empra amb l'un i amb l'altre.

Sovint s'ha pensat si, a desgrat de la falta de tot indici en la transmissió llatina, podia ser tanmateix un préstec del grec al llatí vulgar (Ettmayer, *IdgF. Anzeiger* xxviii, 33, i d'altres, especialment Brüch, *W. u. S.* VII, 170-1; *Misc. Schuchardt*, 1932, 30). Però els millors investigadors i crítics (Jud, *BDR* III, 1911, p. 10; M-L., *REW*, 963a; Wartburg, *FEW* I, 261) amb raó rebutjaren aquesta idea sense vacil·lacions, no solament perquè ni la *v-* ni la *-rr-* ni altres detalls de forma no coincideixen, sinó perquè és increïble que un mot d'aquesta naturalesa, aferrat íntimament al nivell humil i autòcton del terrer i de la vida muntanyesa, pugui venir d'una font llunyana i culta com la llengua grega; i afegim-hi que essent la Península Ibèrica el territori on el tipus *BARRANKO-* es presenta amb més generalitat, constància i força, més identificat amb l'agre de la terra, aquesta és precisament la part de la Romània on menys podem esperar que anés a ancorar-se un mot així (Brüch pretenia assenyalar alguns paral·lels d'hellenismes comparables, però vegeu la rèplica pertinent de Wartburg, 261b-8-1f.).¹⁰ Cal mirar aquesta idea com a descartada inapel·lablement.

En canvi és raonable la fonda modificació de la idea a què es decantaven Jud, M-Lübke i jo mateix (*DCEC*), en el sentit que es tracti no pas d'un manlleu grec sinó d'un mot pre-romà, parent occidental del mot grec dins la família indoeuropea. Això és també el que suggereix la terminació *-ANKO-* pròpia de tants mots pre-romans indoeuropeus de la Península Ibèrica.¹¹ El mot grec, amb el sentit etimològic de 'tallat, (penya)-segat', cast. *quebrada*, sembla ser derivat de l'arrel indoeur. *BHER-* 'tallar, partir' (ll. *forare, ferire*, germ. *berjan*, gr. jònic *φάρσος*, i cf. ací s. v. *BARÓ*; Pok., *IEW*, 134.10, cf. 145.29), la correspondència d'una *v-* amb una *bb-* sànscrita (*bhávati, bhṛnāti*) i una *φ-* grega és normal en les llengües occidentals i nòrdiques de la gran família, particularment l'illiri, el cèltic i el balto-eslau, entre les quals sembla haver format pont el sorotàptic (o si es vol l'antecessor indoeuropeu del lígur històric, com admeteren per a *BARRANKO-* Vetter [en Pauly-W., *Realenc.*, XIII, 529], i Walde-H., s. v. *ferio*). Per a l'antiguitat remota de la base **BARRANCA* a Menorca, veg. infra en els derivats.

En conclusió, doncs, postularem una base pre-romana (sorotàptica o lígur) **BARRANKO-*, germana del grec *φάρραγξ* i amb sentit gairebé igual; altrament també el gr. *φάρυγξ, υγγος* (font del nostre cultisme *FARRINGE*) sembla formar parió amb *φάρραγξ* sense més diferència que el de la vocal sufixal i el sentit, que poc s'allunya ben mirat, essent ací el de 'gola': pensem en *garganta* i en *gorja* que fonamentalment volien dir el mateix.¹²

La única diferència, que realment compta entre la forma grega i la postulada és la consistent en el caràcter geminat de la nostra *-rr-*, que hauria de ser doble

a diferència de la grega. No crec, però, que això ens hagi d'induir a dubtar gaire d'aquesta germanor. Car una duplicació així es pot comprendre de diverses i raonables maneres. Pot haver-se degut a un caràcter intensiu, comprensible en una idea que implica una noció de violència o perill, com un precipici o un fondal eribat de rocs i bardissa. O bé podem pensar en la contaminació de mots de sentit i forma afins, com el grup del cast. *berrueco* (minhoto *barrôco* 'excavació eixorrencada per aigües torrencials', *barroca* 'camí estret entre ribassos', Leite de V., *Opúsc.* II, I, 233, 340, 475), i altres mots susceptibles de connexió amb *ROCA* (cf. el que en dic a *DCEC* I, 410a47-55 i s. v. *berrueco*);¹³ pot bastar la influència d'altres sinònims poc més diferents com it. *burroca* (cf. el NL *Borró* a la nostra Garrotxa) o *còrrec*.¹⁴

DERIV.: *Barranca*, variant minoritària en castellà, que en català pràcticament no existeix (és, doncs, arbitrari, suposar **BARRANCA* com a base de les formes romàniques, com han fet M-Lübke i d'altres): en el domini català solament el trobem com a genèric de dos NLL (molt llunyans entre ells): la *Barranca d'Estret*, gran vall a Alcalà de Xivert, i la del Llarvaró, ampla capçalera de la vall de Grau, en el terme de Gulp (a l'O. de Tremp); el poeta navarrès Arbolanche (de Tudela, a. 1566) distingeix entre *barranco* «quebra del terreno» i *barranca* «vallecito» (ed. Gnz. Ollé, 100v4, 36r12; valor diminutiu que confirma el caràcter ben secundari i local del femení fins en el domini castellà).¹⁵

Barrancada 'gran barranc' a la major part del territori, 'avinguda d'un barranc, inundació', accepció pròpia del català occidental i del Nord del valencià, que es continua en l'Alt Aragó fins a Aragüés, prop d'Echo (*RLiR* XI, 175). *Barrancó* 'barranquet', propi sobretot del Sud del Princ. (Castellfollit de Vimbodí) i de les terres valencianes al Sud de la capital: l'anoto com a genèric viu a Catarroja, Belgida, Beniatjar, Vall de Gallinera, Pego i Finestrat; reapareix *Barrancou, -encou* [1510], *-angou* a l'Aude (Belcaire); també diuen *barrancón* a l'Alt Aragó central (Buetas), *Barrancón da Pardina*. *Barrancós* [S. xv, *DAG.*]. *Barranquejar* 'navegar com a raier', 'manejar els troncs tallats que fan baixar per l'aigua d'un riu barrancós' pall. [pron. *-eyá*], a l'aragonès de la vall de Gistau *barrankyár*. *Barranquell* men. (cf. *barranquièto*, amb igual terminació a l'Alt Aragó, Torla). *Barranquer*. *Barranquera*. *Barranquill*, altre diminutiu: «los tres barranquills s'ascuncen a baix del barranc», a Moror (Conca de Tremp). *Barranquís* (altre diminutiu, que sento a Llaguarres, en pl. *barrankithos*, també a la vall de Benasc).

Abarrancar, verb. *Embarrancar* [S. xvi, *AlcM.*], generalment amb el sentit nàutic, però a muntanya té també el de 'convertir en barranc' [1653, *DTorra*, s. v. *esbarrancar*; 1690, Lacav.]: «les sorts de l'Om són en una partideta que està embarrancada» a Artesa de Lleida, o sigui convertida en barranc que no es conrea; *embarranquinar*. *Esbarrancar* [1653, *DTorra*]. Un *barrancús* 'un barranc molt petit' (sentit a la